

De Bruntenhof

Colofon

Onderzoek en tekst: *Bert Aanstoot*

Uitgavebegeleiding en opmaak: *Simon den Daas.*

Illustraties:

A.F.E.Kipp: de tekening op pagina 4

Dirk van Sichem: de tekening op pagina 5

Het Utrechts Archief: de illustraties op pagina 8, 11, 12, 13, 16 en 17

'Utrecht - De huizen binnen de singels, door Marceline J. Dolfin, E.M. Kylstra en Jean Penders, in 1989 uitgegeven door SDU Uitgeverij, 's-Gravenhage): de plattegrond op pagina 29.

Simon den Daas: alle overige foto's

Druk: *Practicum Grafimedia Groep BV, Soest.*

ISSN: 1383-0279

SteenGoed verschijnt drie maal per jaar en is een uitgave van

Utrechts
Monumenten
Fonds

Lange Nieuwstraat 53, 3512 PD Utrecht

030 - 2311761

info@umf.nu

www.umf.nu

www.facebook.com/UtrechtsMonumentenfondsfonds

NL68 TRIO 0254 7316 78

Steun onze werkzaamheden.

Met uw bijdrage steunt u de werkzaamheden van het Utrechts Monumentenfonds. U ontvangt dan het Jaarverslag, SteenGoed, de Nieuwsbrieven en uitnodigingen voor vergaderingen, lezingen en/of excursies. De minimale bijdrage is € 27,50 per jaar en begunstigers voor het leven betalen € 450,- ineens. Draagt u onze monumenten een warm hart toe: een hogere bijdrage doneren mag natuurlijk altijd.

Als begunstiger van het UMF mag u de giften – onder bepaalde voorwaarden – aftrekken van de inkomstenbelasting. Omdat het UMF een ANBI-status heeft, is deze regeling van toepassing. Meer informatie hierover vindt u op <http://www.utrechtsmonumentenfondsfonds.nl/content/begunstigers>

Bruntenhof en Lepenburg

Inleiding

Het is misschien wel de mooiste prentbriefkaart van Utrecht. Als je aan de kop van de Maliebaan staat met je gezicht naar de binnenstad, dan zie je een prachtig panorama: het Lepenburg (het 'park aan de singel met die muziektent') met daarachter het oude Leeuwenberghgasthuis en daarnaast de witte huisjes van de in de 17de eeuw door Mr. Frederick Brunt gestichte Bruntenhof. Ze liggen wat verborgen achter een mooi deftig pand, de 19de-eeuwse villa Lievendaal, gelegen op een bescheiden heuvel; een restant van de vroegere stadswal. Dit alles tegen een achtergrond met allerlei oude stadstorens, waaronder uiteraard de Domtoren. Veel mooier kan het niet worden.

In deze editie van SteenGoed besteden we aandacht aan de Bruntenhof. Waarom en wanneer zijn die huisjes gebouwd? Waarom op die plaats? En hoe zit het met de naam van het park Lepenburg? Een hopelijk interessant relaas voor zowel de liefhebber als voor de in algemene zin geïnteresseerde in de geschiedenis van onze prachtige oude stad.

Oudelle en Boelckenskamp

Zoals zo vaak begint het verhaal in een ver verleden. En in Utrecht heb je dan vrijwel altijd te maken met het grote aantal kerken en kloosters en de mensen die daar de scepter zwaaiden.

De Duitse keizer Hendrik V bevestigde op 2 juni 1122 de door bisschop Godebald aan de inwoners van Utrecht, Muiden en omwonenden gegeven voorrechten. Daarmee verkreeg de oude binnenstad van Utrecht stadsrechten. Dit hield een aantal privileges in, waardoor een juridische enclave ontstond binnen het gebied waar het landrecht gold.

Schout en schepenen waren belast met regelgeving, bestuur en rechtspraak in de stad. Vermoedelijk beperkte hun rechtspraak zich aanvankelijk tot het lage gerecht, dat zich voornamelijk met onroerend goed bezighield. Belangrijke zaken werden behandeld door een college van oude en nieuwe schepenen. Zij verkregen de hogere rechtsmacht pas nadat de stadsgraaf in 1220 afstand deed van zijn rechten.

Een groot deel van de stad werd in die tijd echter bestuurd door de kapittels met de kanunniken, die eigen baas waren binnen de immuniteiten van hun kerken. Die immuniteiten van de kapittels van De Dom, Oudmunster (die eigenlijk St. Salvator heette), St. Jan, St. Pieter en St. Marie vormden een eigen gebied binnen de stad waar het wereldlijk recht niet van toepassing was. Buiten deze afgebakende gebieden gold binnen de stad het wereldlijk recht, in Utrecht het stedelijk schepengerecht.

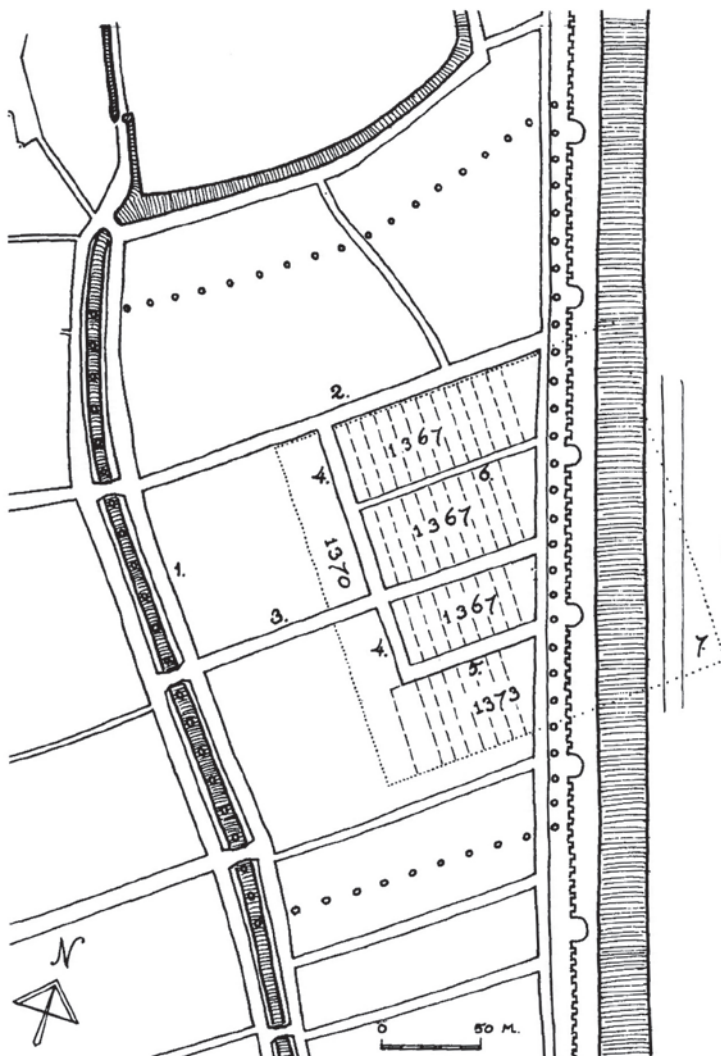
Dit stedelijk gerecht was echter niet de enige instantie die binnen het stadsgebied de lage jurisdictie uitoefende. De kapittels bezaten - naast de rechterlijke macht die ze uitoefenden binnen hun immuniteiten - de lage rechtspraak ook in andere delen van de stad, hun zogeheten dagelijkse gerecht. In 1330 bevestigde bisschop Jan van Diest de kapittels in deze rechten.

In het kader van de geschiedenis van de Bruntenhof is het dagelijkse gerecht van Oudmunster van belang. Dit gebied omvatte grofweg het stadsdeel, liggend tussen Kromme Nieuwe Gracht, de Nieuwegracht, de Schalkwijkstraat en de toenmalige stadswal, met daarbij ook nog delen buiten die stadswal (zie de kaart op

Het dagelijks gerecht van Oudmunster in 1400
(tek. A.F.E. Kipp)

o o o = begrenzing dagelijks gerecht
..... = begrenzing van de Boeltjeskamp

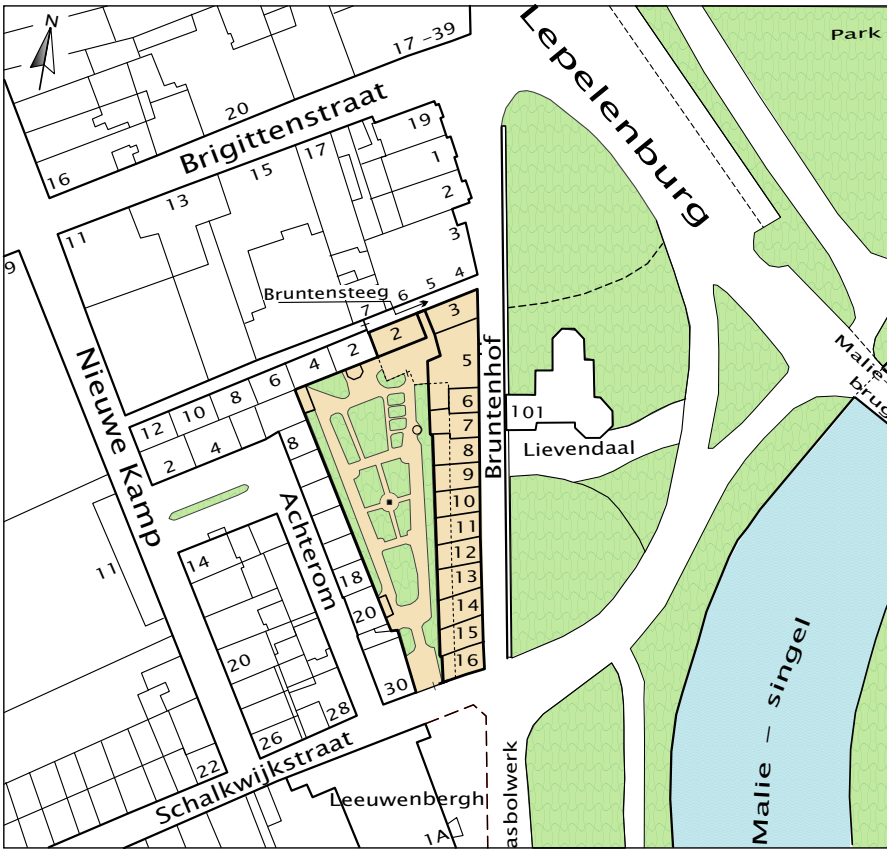
1. Oudelle (thans Nieuwegracht)
 2. Herenstraat
 3. Kampstraat (thans Brigittenstraat)
 4. Kruisstraat (thans Oude Kamp en noordelijk deel van de Nieuwe Kamp)
 5. Hoekstraat (thans Bruntensteeg)
 6. Achterweg (thans Ridderhofstad)
 7. Gere
- (deze plattegrond onder dank overgenomen uit
Husinghe ende Hofstede door M.W.J.
de Bruin, uitg. Het Spectrum 1994)

pagina 4). Dit gebied werd Oudelle genoemd, tevens de vroegere naam van de Nieuwegracht. De naam Oudelle (oud Dal, namelijk van een Rijntak) is afkomstig van een vroeger watertje, min of meer een soort brede sloot, vermoedelijk een crevassegeul, dat lag tussen de huidige Nieuwe Kamp en de Nieuwegracht. Het was aanvankelijk vooral agrarisch gebied dat na 1122 in tweeën werd gedeeld door de aanleg van de stadsbuitengrachten ofwel de huidige singels.

Op 18 mei 1252 verkocht een zekere Amelis uten Weerde (die overigens ook wordt genoemd in verband met de stichting van Amelisweerd) alle goederen met de rechtspraak in de Oudelle, die hij van de proost van Oudmunster in leen hield, aan het kapittel. Hij gaf daarbij aan, dat het kapittel ze 'vrij en onafhankelijk' mocht bezitten. Dit complex omvatte 'zeven huiserven en een kamp' ¹⁾ en een stuk land buiten de stadsmuren op Oudwijk, Gere geheten. In 1288 deed proost Dirk van Horn afstand van nog twee andere huiserven in de Oudelle.

In 1338 werd de Herestrate aangelegd en vanaf 1367 werd het gebied ten zuiden daarvan ontsloten, te beginnen met de aanleg van de Brigittenstraat (toen Camp-

strate geheten). In 1360 kregen de broeders van 'Maria in de Wijngaard' van het kapittel van Oudmunster toestemming om in de Oudelle een armengasthuis op te richten.

In 1393/1394 werd in opdracht van de kapittels van de Dom en Oudmunster de Nieuwegracht aangelegd. De waterloop is dan dichtgeslibd. In 1295 bedroeg het aantal huiserven in de Oudelle 24, in 1348 waren het er, vooral door splitsingen, al 43; overigens met inbegrip van de huiserven aan de Herenstraat. Rond 1400 werden vervolgens de eerste stenen huizen in deze buurt gebouwd. Na de aanleg van de Herenstraat ontstonden meer straten, waaronder de Campstrate en de Cruusstrate (nu Oude Kamp) en ook de Schalckesteeg (nu Schalkwijkstraat). De Cruusstrate liep min of meer halverwege de stadswal en de Oudelle, van noord naar zuid.

Het oostelijke deel van het gebied (vanaf ongeveer de latere Oude Kamp) werd pas in de jaren zestig van die eeuw verkaveld. Dit gebied tussen de Herenstraat en de Hoekstraat (Hoeckstrate) of Groenesteeg (Groensteghe), nu Bruntensteeg, heette de Boelckenskamp of Boeltjeskamp (zie het gebied omsloten door de stippe lijn op de kaart hiernaast). De Hoekstraat liep vanaf de stadswal westwaarts en daarna met een rechte hoek (via wat nu de Nieuwe Kamp heet) naar de Brigittenstraat. De Bruntensteeg is er een laatste restant van. Overigens werd de Nieuwe Kamp ook vaak met Hoeckstrate aangeduid, maar het is onduidelijk of hij ooit echt zo heeft geheten. Aan de zuidzijde van de Hoeckstrate lagen ook nog acht hofsteden. De achterzijde daarvan was de feitelijke grens van de Boelckenskamp. Tussen die achterzijde en de Schalkwijkstraat bevond zich nog de hofstede van Ghisbrecht Talpa, die zich van de stadswal westwaarts uitstrekte tot aan de Oudelle (Nieuwegracht).

De erven van de huizen aan de zuidzijde van de Briggittenstraat strekten zich vroeger uit tot aan een achterweg, de hiervoor genoemde Hoecstrate. De steeg moest toen twee roeden (een roede is ruim 3,5 meter) breed blijven. Dat de huidige Bruntensteeg veel smaller is komt doordat de huidige huizen zijn gebouwd op het zuidelijke deel van de straat. Eind 14de eeuw werden aan de zuidzijde langs de Hoekstrate de acht hofsteden door het kapittel van Oudmunster in erfpacht gegeven.

Alle erfpachters moesten een jaarlijkse pacht aan Oudmunster betalen. De bebouwing op het meest oostelijke perceel van de Hoekstraat uit die tijd, dus bij de toenmalige stadsmuur, staat er nog steeds. Het is thans Bruntenhof 5, gebouwd rond 1400, en het is als regentenkamer opgenomen in de Bruntenhof. Het is waarschijnlijk gebouwd door Hendrick Pijl van Jutphaas, die in 1395 met zijn vrouw Ermegaard de drie percelen van Oudmunster die het dichtst bij de stadsmuur lagen, in erfpacht nam.

De familie Brunt

Mr. Frederik Brunt (ca. 1530-1622) was een zeer vermogend advocaat uit Rijswijk. Al in de veertiende eeuw kwam in Utrecht de naam Brunt voor. In 1366 had ene Henric Brunt een hofstede bij het Catharyneveld (het latere Vreeburg) in pacht en in 1379 nam dezelfde Henric twaalf morgen land in pacht van het Kapittel van St. Jan. Hierna komt de naam Brunt vele malen voor. Zoals zo vaak is die op allerlei manieren geschreven: Brunt, Brunte, Brunten, Brund, Brundt, Bruynt, Breunt.

Tot in de 16de eeuw zien we in Amsterdam, Leiden, den Haag en Utrecht een aantal zeer vermogende en aanzienlijke Brunten van één familie verschijnen. Ze waren rijk aan land, huizen en geld, meestal voorzien van de titel meester in de rechten of anderszins academisch gevormd.

De voornaamsten uit deze familie zijn Mr. Reynier Brunt, zijn broer Mr. Ghysbert en zijn zuster Lysbeth. Zij waren allen kinderen van de Amsterdamse Cornelis Brunt.

Mr. Frederik Brunt was een zoon van Reynier. Hij had twee zusters: Neeltje en Christina. Hiermee houdt deze tak van de familie op, want Frederiks oom Ghysbert was priester en kanunnik van Sinte Marie, Frederik zelf bleef ongehuwd en zijn zusters

Het door de familie Brunt geschonken gebrandschilderde raam in de Maria-kapel van de Oude Kerk in Amsterdam met onderin de portretten van de schenkers.

huwden wel in andere families en brachten ook wel nakomelingen voort, maar geen Brunten.

Frederiks vader, Reynier, werd in 1522 door Karel V benoemd tot 'Raedt Procureur ende Advocaat fiscael' van de Raad van Holland. Later werden hier Zeeland en West-Friesland aan toegevoegd. Ook werd hij genoemd als Raad in het Hof van Utrecht. Hij overleed in 1538. Hij was niet alleen zeer vermogend, hij had ook een krachtige persoonlijkheid. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het gegeven, dat hij van 1531 tot 1534 de leiding kreeg over de vervolging en berechting van de wederdopers in Holland en Utrecht. Deze vervolging door de rooms-katholieke Brunt is opvallend, omdat het merendeel van het geslacht Brunt later ging behoren tot het orthodoxe deel van de Nederlands Hervormde Kerk. Reynier was getrouwd met Hillegont Heynricksdr. Waarschijnlijk behoorde zij later tot de zogeheten 'Leidse glippers', inwoners van Leiden die hun oude roomse geloof trouw bleven en tijdens het beleg van Leiden (1573/1574) die stad verlieten. Deze tak van de familie huwde alleen met geloofsgenoten.

In 1555 schonken de Brunten in de Oude Kerk in Amsterdam (Frederiks zuster Lysbeth was daar blijven wonen) een gebrandschilderd raam, voorstellende 'Het Sterfbed van Maria'. Op dit raam komt het wapen van de familie voor: twee klimmende leeuwen boven een wassenaar (= de heraldieke naam voor een halve maan).

Frederik Brunt bezat uitgestrekte landerijen, met name in Noord-Holland Daarnaast had hij goederen in Almkerk en stelde hij belang in bedijkingen op de Zuid-Hollandse eilanden. In de stad Utrecht kocht of had hij verscheidene huizen en ook andere vaste bezittingen en rentebrieven. Hij leende geld uit tegen rente met hypotheek op huizen of land en dat leidde geregeld tot aankoop ervan. Hij was in wezen bankier, financier, makelaar, advocaat of alles tegelijk.

Het is niet volledig duidelijk wanneer Brunt in het huis Lepelenburg kwam wonen, maar uit brieven, akten, zijn testament en de fundatiebrieven (waarover later meer) valt met enige zekerheid te herleiden dat hij er woonde vanaf 1609 tot zijn dood in 1622. In de zomers woonde hij in een huis in Rijswijk. Hij werd begraven in Den Haag, maar gegevens daarover zijn tot op heden niet gevonden. Hoewel Frederik vanwege zijn trouw aan de rooms-katholieke godsdienst in die tijd niet in aanmerking kwam voor een overheidsfunctie, heeft hij zeker een rijk, werkzaam en ook gelukkig leven gehad. Naast zijn vele activiteiten had hij vele relaties met andere families en een uitgebreide vriendenkring. In zijn eerste fundatiebrief van 30 april 1621 schrijft hij 'lange jaren binnen Utrecht gewoont ende aldaer eerlicke recreatie ende exercitie gevonden' te hebben. Ondanks zijn reeds hoge leeftijd bleef hij scherpzinnig in zijn gedetailleerde regelingen die in zijn testament en de beide fundatiebrieven zijn vastgelegd.

Groot Lepelenburg, Klein Lepelenburg en het koetshuis

In 1612 kocht Frederick Brunt bij willig decreet ²⁾ Groot Lepelenburg, nadat hij het al vanaf 1587 had gehuurd. Hij maakte van het pand gebruik als verblijf in winterse tijden. In 1621, dus een jaar voor zijn dood (hij was de 90 al gepasseerd), kocht hij ook Klein Lepelenburg. Bij dit kleinere pand behoorde namelijk een groot erf waar hij huisjes (kamers) wilde laten bouwen ten behoeve van arme weduwen. Eerst dacht hij aan zes kamers, maar later verhoogde hij dit aantal tot tien en nog later tot zestien kamers. Te midden ervan staat het hoofdgebouw (Bruntenhof 5). Groot Lepelenburg was één van de vele sterke huizen (particuliere stenen huizen, versterkt door middel van tinnen en spietorentjes) die stedelijke patriciërs bouwden als teken van hun rijkdom.

Over de exacte ligging van dit huis en vooral van het bijbehorende Klein Lepelenburg is in de tweede helft van de vorige eeuw stevig gediscussieerd. In 1911 schreef de toenmalige archivaris, geschiedschrijver en museumdirecteur Samuel Muller Fz, een groot kenner van het oude Utrecht, in 'Oude huizen te Utrecht' dat Groot Lepelenburg moest worden geplaatst in de zuidoosthoek van de Brigittenstraat, dat het voor het eerst wordt vermeld in 1502 en dat het is gesloopt in 1800. Muller onderbouwde deze bewering niet met bewijzen. Des on-

De tekening van D. van der Burg van de Brigittenstraat.

danks is deze stelling vele decennia als een vaststaand feit beschouwd. Voor het standpunt van Muller is veel te zeggen, gezien de tekening die D. van der Burgh in 1770 met Oostindische inkt maakte van deze locatie. Op deze tekening zien we de Brigittenstraat vanuit het westen, eindigend bij de toenmalige Maliepoort in de toenmalige stadsmuur, die toegang gaf richting de Maliebaan. Als laatste huis binnen de stadsmuur zien we rechts van de poort het huis Groot Lepelenburg³⁾.

Het perceel werd aan de zuidzijde begrensd door de Hoekstraat of Groene Steeg. Bijna 50 jaar later gaat ook Z. van Doorn in zijn verhandeling over Lepelenburg en Bruntenhof⁴⁾ uit van deze visie. Hij geeft aan dat Frederik Brunt na Groot Lepelenburg in 1620 ook Klein Lepelenburg kocht. Dit huis, voordien vermoedelijk bewoond door kanunniken en andere aanzienlijke personen, zou na aankoop zijn ge-

sloopt om plaats te maken voor een deel van de kameren. Verwarrend, aldus Van Doorn, is dat vanaf 1602 in verschillende bescheiden ook melding wordt gemaakt van een ander Klein Lepelenburg, eveneens liggend naast en op het erf behorende bij zijn grotere naamgenoot, maar dan ten westen ervan aan de Brigittenstraat. Bovendien wordt soms ook het erf van Groot Lepelenburg aangeduid als Klein Lepelenburg. Ook gaf het huis zijn naam aan het eraan grenzende bolwerk en later aan het veld met de muziektent en aan de straat langs de Bruntenhof.

In de jaren tachtig echter ontdekte de heer J. van den Hemel, eigenaar van het pand Bruntenhof 3-4 (dat wil zeggen: het hoekhuis net naast de Bruntenhof, aan de andere kant van de Bruntensteeg - en dus geen onderdeel van de kameren van de Bruntenhof), dat zich onder dit pand de fundamenten bevinden van een groot gebouw van hoge ouderdom. Hij liet enkele stenen uit deze fundering dateren en deze bleken te stammen uit het begin van de 16de eeuw. Van den Hemel vermoedde toen dat hij restanten van Lepelenburg had opgedolven. Met behulp van het grondplan van het sterke huis wist hij de fundamenten van de toren en van de drie vleugels op te sporen. Daarop gaf hij historicus J.W.J. Burgers de opdracht een historisch onderzoek naar Lepelenburg te verrichten. Die publiceerde het resultaat van zijn onderzoek in 1988 in Oud-Utrecht.⁵⁾

Waar Muller destijds Lepelenburg situeerde op de zuidoosthoek van de Brigittenstraat, is Bruntenhof 3-4 gelegen op de noordoosthoek van de Bruntensteeg, ofwel enkele tientallen meters ten zuiden van de Brigittenstraat. Dus: óf Muller vergiste zich óf de gevonden fundamenten zijn restanten van een ander bouwwerk. Burgers concludeert dat het er sterk op lijkt, dat het sterke huis Lepelenburg op de hoek van de Bruntensteeg heeft gestaan. Hij benadrukt hierbij het belang van de archeologische bewijslast, omdat schriftelijke historische bronnen niet duidelijk aangeven waar het pand precies stond.

Als belangrijkste bronnen over Lepelenburg beschouwt hij een aantal oude prenten. De meeste zijn in relatie tot de vraagstelling vaag en geven geen uitsluitsel. Alleen de tekening van Van der Burgh uit 1770 is volstrekt duidelijk. Echter, Burgers beschouwt ook deze tekening bij nadere beschouwing als niet betrouwbaar, omdat een blik op de kaart leert, dat de Brigittenstraat onmogelijk recht op de Maliepoort kan toelopen en de hoek met de wal in werkelijkheid veel scherper is. Hij vermoedt dat de tekenaar er niet omheen kon, dat Groot Lepelenburg een vierkant grondplan heeft dat niet past in die scherpere hoek. En dus moet dat sterke huis een aantal meters van de hoek vandaan hebben gestaan. De Bruntensteeg nu vormt met de straat langs de wal een hoek van ongeveer 110 graden. Dus hier zou een vierkant huis wél kunnen worden geplaatst. En.... het pand Bruntensteeg 3-4 is volgens hem inderdaad rechthoekig en ligt aan de rooilijn van de Bruntensteeg.

Nog in hetzelfde jaar 1988 publiceerde M.W.J. de Bruijn, ook in Oud-Utrecht, een reactie op het artikel van Burger⁶⁾, waarin hij in wezen de vloer aanveegt met Burgers' onderzoek. Hij concludeert, dat de oude fundamenten onder dit nieuwe pand restanten betreffen van een koetshuis/stal, behorende bij Groot Lepelenburg.

De volgende vraag is dan wanneer dit koetshuis met stal is gebouwd. Toen de stad in 1798 eigenaar werd van Lepelenburg kreeg zij de nog aanwezige eigendomsakten overgereikt. Waarschijnlijk heeft zij die bij de vervreemding van het ledig erf in 1807 niet aan de nieuwe eigenaar overgedragen, omdat het huis toen immers niet meer bestond. De akten bevinden zich in het archief en onder deze documenten bevindt zich ook een tekening van een stal/koetshuis, waarvan de vorm grote overeenkomst vertoont met de bebouwing die in 1832 (bij de invoering van het kadaster) op het perceel aanwezig was.

Het huis Bruntenhof 4 op de andere hoek, aan de noordzijde van de Bruntensteeg, eind jaren negentig. Dit pand is later gesloopt ten behoeve van de bouw van het huidige, moderne pand.

De Bruijn meent, ondanks een klein maatverschil, te mogen aannemen dat het hier om hetzelfde gebouw gaat. Het ontwerp is helaas ongedateerd, maar het handschrift wijst op de tweede helft van de 17de of de eerste helft van de 18de eeuw. Het gebouw was ongeveer 15 m lang, 4,5 à 5 m breed en 4,5 m hoog tot aan de dakvoet en 7 m hoog tot aan de nok. Het voorste deel was koetshuis, het achterste stal.

Het perceel werd in 1848 overgedragen aan de toen bekende bankier mr. Jan Kol.

Diens zoon Everhard Henri verkreeg het bij de akte van scheiding en deling van 14 oktober 1848. Die kocht in 1855 ook het naastgelegen huis uit een nalatenschap en daarmee waren Klein Lepelburg en het perceel van Groot Lepelburg weer in één hand gekomen.

In 1889 erfde diens dochter alles, maar werd het koetshuis met een koetsierswoning kadastraal gescheiden van de rest van het erf, iets wat vermoedelijk al in 1848 was doorgevoerd, maar nog niet kadastraal vastgelegd.

De conclusie kan dus zijn, dat het huis Lepelburg tussen augustus 1789 en augustus 1807 is gesloopt, met uit-

zondering van een stal annex koetshuis aan de zuidzijde van het perceel. Dit huis is gebouwd ergens rond het jaar 1700, mogelijk kort na 29 oktober 1709. Bij de verkoop in 1824 verkeerde dit pand in een bouwvallige staat en werd het (samen met een aangrenzende muur) verhoogd.

Tussen 1848 en 1888 - toen een kadastrale scheiding werd aangebracht - werd het richting het noorden uitgebreid, waarbij de voorgevel werd vervangen. Het pand kan zijn functie hebben behouden tot in 1924.

Dus bevat het huidige pand Bruntenhof 3-4 waarschijnlijk de resten van een 17de- of 18de-eeuwse stal annex koetshuis, behorende bij het voormalige huis Lepelburg. Tussen 1848 en 1888 is de bebouwing echter zo ingrijpend gewijzigd, dat er slechts weinig overblijfselen kunnen zijn. Dat Bruntenhof 3-4 staat op de plaats waar eens Lepelburg lag, is echter uitgesloten.

Klein Lepelburg

Dan resteert nog de vraag waar het oude Klein Lepelburg ooit stond. Zoals gezegd gaf Z. van Doorn aan, dat het pand vóór het jaar 1600 werd aangegeven als liggend aan de stadswal, op de plaats waar nu Bruntenhof 5, ofwel het hoofdgebouw, staat. Dit zou zijn afgebroken doordat Frederick Brunt het erf in 1621 kocht met de bedoeling er zijn Godskameren (vrijwoningen) te stichten. Ervoor in de plaats zou toen aan de Brigittenstraat ten westen van Groot Lepelburg een nieuw Klein Lepelburg zijn gebouwd. Het zogenaamde oude Klein Lepelburg echter stond op de eerste drie hofsteden vanaf de stadswal langs de Hoekstraat. Deze informatie ontleen we aan de nog beschikbare gegevens over de vroegere bewoners. Zo kocht op 12 maart 1471 ene Jacob Jan Ijsbrandtsoen, kanunnik van de Dom, een huis, gelegen achter de stadswal. Dit huis grensde ten oosten aan die wal, ten zuiden aan de hofstede van ene Henric Emmen, ten westen aan Cornelis hr. Janszoen van Bloys 'ende noirtwert die hoeckstrate' (!) Op 14 april 1480 kocht meester Willem Willems van Backersweerde het huis grenzend aan de stadsmuur, Goude Borren (opvolger van Henric Emmen), Cor-

Gezicht vanaf de stadswal vanuit het zuiden op (vanaf links) een deel van het Leeuwenberg-gasthuis, de Bruntenhof en het huis Lepelenburg (gewassen pentekening door Pieter van Liender, ca. 1770)

nelis Janssoen Bloes (die woonde er dus nog; alleen zijn naam werd hier anders geschreven) en weer 'noirtwert die hoeckstrate'. Dit beeld wordt bevestigd bij de aankoop van het pand door Arnt Clintynk op 31 augustus 1500.

Het is niet altijd duidelijk of de erfpachters er zelf hebben gewoond. Want op 6 mei 1590 krijgt landmeter Nicolaes Florisz het huis in eigendom, maar hij laat er anderen wonen. Wel wordt het huis genoemd 'eene huysinge erff ende hofstede genaempt cleyn lepelenborch'. (onderstreping door Bert Aanstoot). Let wel: dit is de enige vermelding van de naam Klein Lepelenburg op deze locatie. Een veel groter aantal aktes (met name daterend van 1566, 1602, 1609, 1679 en 1743) vermeldt het huis als liggend ten westen van Groot Lepelenburg.

Er bestaat dus de nodige onduidelijkheid over de exacte ligging van Klein Lepelenburg. Gezien deze gegevens ligt het voor de hand om aan te nemen, dat er twee zijn geweest en dat het oudste en zuidelijk gelegen pand is afgebroken waarna ten westen van Groot Lepelenburg een nieuw Klein Lepelenburg is gebouwd. We nemen aan, dat dit nieuwe pand het huidige pand Brigittenstraat 15 betreft.

Uiteindelijk droeg op 20 februari 1621 Johan van Huesden, schout van het Kapittel van Oudmunster, het huis over aan mr. Frederick Brunt, omschreven als 'die huysinghe ende hofstede met sijne toebehoren te weten die eerste hofstede ende geer ende d'ander ende derde hofstede soe die gelegen zijn in de Hoeckstrate anders genaempt die groene steech, staende achter Lepelenburch aen de zuytzijde ende teynden den Convente vande Brigittenhof op de laste van t recht van voor ofte naecoop.'

Groot Lepelenburch

Het is niet bekend wanneer het huis Groot Lepelenburch is gebouwd. De oudste afbeelding ervan dateert van omstreeks 1570. Frederick Brunt verkrijgt op 26 juni 1578 van Jelis Jorisz van Hompenburg 'ewighe erffhuylre van seeker gedeelte van sijne

huysinghe metten gehelen hoff daeraen hoerende',....'staende ende ghelegen alhier binnen Utrecht bij Lepelenborch'. Op 18 augustus 1609 verklaart ene Janus van Looor schuldig te wezen 'ende vercoft te hebben mr Fred. Brunt ende zijne erffgen, omme d hooftsomme van acht hondert car.gld, ⁷⁾ met als hypotheek en onderpand Jan van Loors huysinge ende hoffstede met allen sijnen toebehoren genaempt Lepelenborch. Op 21 juli 1626 verkochten de erfgenamen van Brunt het huis aan Jonker Gijsbrecht van Rijsenborch.

In 1795 was het pand bouwvallig en rond 1800 werd het gesloopt. Het toen lege erf werd in 1807 verkocht aan de weduwe Helena Hendrika Vos, wonende in Klein Lepelenburg.

Beschrijving van de huisjes

De al hoogbejaarde Mr. Frederik Brunt liet de huisjes van de Bruntenhof in 1621 (een jaar voor zijn dood) bouwen. Hij was zijn hele leven ongehuwd gebleven en besteedde een aanzienlijk deel van zijn vermogen om arme stadgenoten (met name weduwen) op hun oude dag een behoorlijk onderdak te bieden. Het complex bestaat uit een reeks van vijftien kameren met op nummer 5 een hoofdgebouw. Vier van de huisjes staan aan de Bruntensteeg, het restant van de vroegere Hoeckstrate die doorliep tot aan de Nieuwe Kamp. Feitelijk loopt deze steeg nog steeds door, alleen is halverwege - tussen de huizen van de Bruntensteeg en die van de Metelerkamp een muur met een deur aangebracht.

De kameren hebben boven de begane grond enkelvoudige balklagen. Tussen 1979 en 1981 werd het hele complex gerestaureerd, waarbij de kameren een keukenaanbouw kregen. De vier kameren aan de Bruntensteeg werden toen samengevoegd tot twee woningen. De aanvankelijk zestien woningen werden zo teruggebracht tot de huidige veertien.

De Bruntenhof beslaat, inclusief de tuin, een oppervlakte die in de diepte verloopt van 47 tot 55 meter en in de breedte van 11 tot 29 meter. De woningen hebben, in fasen kort na elkaar gebouwd, in grote lijnen hetzelfde karakter. Gemiddeld hebben ze een oppervlakte van 4,5 x 5 meter. Daar komt bij de meeste kameren sinds de renovatie een keukenaanbouw van bijna 3 meter bij. De huisjes hebben een doorgaand zadeldak met nok evenwijdig aan de rooilijn van de Bruntenhof respectievelijk van de Bruntensteeg. De voorgevels zijn gepleisterd en wit geschilderd en aan de onderkant voorzien van een zwarte spatrand. Ze hebben alternerend een deur onder korfboognis en een venster met schuifraam.

In een raam zitten 4 x 3 en 4 x 2 ruitjes. De

Het hoofdgebouw, Bruntenhof 5, op een foto, genomen tussen 1915 en 1925. Het adres was toen Lepelenburg 9.

aangebouwde keukens hebben een aangekapt lessenaardak. De enkelvoudige balklaag van de kameren ligt loodrecht op de voorgevel en de kap rust per huisje op één spant.

De woning nummer 4 (in de Bruntensteeg) ligt op de scherpe hoek die de Bruntenhof met de Bruntensteeg vormt. Doordat de ingang van deze woning niet in de Bruntensteeg maar aan de Bruntenhof ligt, is dit naar de vorm toevallig een diep huis. De nok van het doorgaande zadeldak ligt loodrecht op deze voorgevel. Deze gevel was oorspronkelijk een topgevel, van baksteen 24,5-25,5 x 11,5 x 5 cm, 10 lagen 58,5 cm, in kruisverband. Tot op de hoogte van de middendorpel van het venster en het deurschild was vroeger de gevel witgekalkt, de stootvoegen naar rechts afgeschuind. Hierboven zat schoon metselwerk met stootvoegen, evenals alle lintvoegen, opgevuld en van een holle dagstreep voorzien. Later werd het gewitte deel zwart gemaakt en daarna vele malen gewit. Sinds de achttiende eeuw is ook het bovenste deel van de gevel wit.

Achter Bruntenhof 6 en 7 ligt de voormalige hovenierswoning van de hof. Het is een éénlaags dwars huis met zadeldak evenwijdig aan de tuin. De zuidelijke helft ervan is als uitbreiding bij Bruntenhof 7 getrokken, de noordelijke helft is in gebruik bij het hoofdgebouw op nummer 5, waardoor Bruntenhof 6 als enige kamerwoning haar oorspronkelijke omvang en inhoud heeft behouden.

Het hoofdgebouw, nummer 5, telt twee bouwlagen en bestaat uit een diepe vleugel rechts, daterend uit rond 1400 (baksteenformaat 28,5 à 29,5 x 14 x 6,5 cm; 10 lagen 73,5 cm.), met een zadeldak tegen een topgevel achter, voor omgaand naar het zadeldak tegen de topgevel en met een schild links. De voorgevel van het hoofdgebouw is een gepleisterde, wit geschilderde lijstgevel met rechts van het midden een rijk beeldhouwde poort onder rondboog, geflankeerd door Toscaanse zuilen met bewerkte schachten met leeuwenmaskers, draperieën en gestileerde bossage. Ook de tapse voetstukken hebben gestileerde bossages. De bolle cartouche in het fries mist haar tekst. Een wapen in cartouche bekroont het geheel, geflankeerd door putti's en gevelstenen 'ANNO' '1621'. Guirlandes, leeuwenkoppen en putti's vervolmaken de compositie. De gevel heeft boven de poort één venster, links twee, rechts één venster per bouwlaag. Zij bevatten schuiframen met 3 x 2 + 3 x 1 ruiten, met uitzondering van het raam rechts onder, dat een roedeverdeling heeft van 4 x 3 + 4 x 2. Zoals

Een afbeelding uit 1968 van de cartouche boven de poort van Bruntenhof 5, met het jaartal 1621.

alle vensters in het hofje hebben ook deze ramen luiken over de volle hoogte. Dit huis was gebouwd op veiligheid. Oorspronkelijk lag de ingang aan de achterzijde, die was bereikbaar via een nog bestaand poortje in de 45 cm dikke achtermuur tussen Bruntensteeg 2 en 3 die het vroegere erf omgaf. Zoals gezegd werden de huisjes in de Bruntensteeg op de zuidelijke helft van de vroegere Hoekstrate gebouwd. Deze huisjes hadden geen eigen achtermuur, de al bestaande muur was hun achterkant. Verder kende het hoofdgebouw aan de straatzijde vermoedelijk alleen ramen op de bovenverdieping en werden bij de restauratie in 1979/1981 in de noordelijke zijgevel (schiet?)spleten aangetroffen.

Als eerste werden de vier huisjes langs de Hoeksteeg (Bruntensteeg) gebouwd, twee aan beide zijden van het poortje dat toegang gaf tot het binnenterrein. Na deze vier volgde de lange rij aan wat nu de Bruntenhof heet. De eerste vijf (de nummers 6 - 10) werden in één keer gebouwd. Daarna volgden drie andere en tot slot de laatste drie.

De aankoop van de hof waarin de huisjes werden gebouwd omvatte het pand op de plaats van het huidige hoofdgebouw, Bruntenhof 5 ofwel mogelijk het oude Klein Lepelburg. Bekend is bijvoorbeeld, dat in 1665 Elisabeth en andere dochters van Cornelis van der Nath (zie het volgende hoofdstuk) het Bruntenhuis in Utrecht bewoonden. Dit kan eigenlijk alleen maar op dit pand slaan.

De erfenis, de afspraken en de gang van zaken

In de eerste Fundatiebrief van zijn Godscameren van 30 april 1621 (zie bijlage 1), zijnde een aanvulling op zijn testament, heeft Brunt tien en bij een tweede Fundatiebrief van 10 november 1621 (zie bijlage 2) nog eens zes Godscameren gesticht 'ter eeren godts aldaer ewelick fundere om schamele persoonen daerinne te wonen'. Reeds uit zijn testament blijkt zijn voornemen hiertoe en bij transportbrief van 20 februari 1621 koopt hij van Johan Huesden voor dit doel 'die huysinge ende Hoff genaempt cleyn Lepelenborch', welke hof zijn eigen Groot Lepelenburg aan de zuidzijde omgaf. In hetzelfde jaar kwamen de zestien kameren nagenoeg gereed. Dat hij toen, bijna 100 jaar oud, nog zeer helder van geest was, blijkt uit de scherpzinnige en gedetailleerde regelingen in zijn testament en de beide fundatiebrieven. Dat de Bruntenhof na bijna vier eeuwen nog steeds in goede staat is, is in grote mate hieraan te danken. In de eerste Fundatiebrief maakt hij nauwkeurige regelingen voor de zestien Godscameren en voor de 'eerlicke vroomen ende deuchtsamen persoonen sonder reproche (d.w.z. met een smetteloze levenswandel)' die daarin zullen wonen.

Hij stelde een bedrag van 5.500,- gulden uit zijn vermogen beschikbaar voor het onderhoud en de gebruikelijke preuen, zoals levensmiddelen en brandstof. Ook legde hij in de eerste fundatiebrief vast, dat zijn pand en de hof door zijn erfgenamen blijvend zal worden gebruikt als een soort speelhuis met bijbehorende hof, teneinde zich zo verbonden te blijven voelen met de Godscameren en de bewoners. In de tweede brief legt hij zijn erfgenamen op dat zij de zestien cameren eerlijk zullen onderhouden. Hoewel Brunt zelf altijd rooms-katholiek was gebleven, legde hij nergens vast dat de kameren uitsluitend voor rooms-katholieke armen bestemd waren. Desondanks namen zijn erfgenamen en de opvolgers in het beheer aan, dat dit wel zijn bedoeling was. Zodoende waren altijd alle beheerders zelf ook rooms-katholiek. Tot executeur-testamentair benoemt hij zijn (achter)neef Henrick van Dett(h)en die al sinds vijftien tot twintig jaar optrad als zijn gemachtigde. Over de feitelijke boedelscheiding bestaat onduidelijkheid. De boedelscheiding van 13 februari 1626 (dus 3 of 4 jaar na Frederik's dood) is geen eigenlijke boedelscheiding maar feitelijk de oplossing voor een ernstige onenigheid tussen Van Detten en de erfgenamen.

De feitelijke erfgenamen waren merendeels door Frederik overleefd en werden vertegenwoordigd door achterneven, die voor een deel ook al overleden waren of kort na Frederik zouden overlijden. Bij de zogenaamde akte van boedelscheiding doet Mr. Van Detten in elk geval afstand van zijn executeurschap en van de administratie van de cameran. Wel regelt hij dat de boeken met inventaris in zijn huis worden gebracht en bewaard door hem en zijn erfgenamen, met recht van toegang voor de erven van Brunt.

Op 21 juli 1626 verkochten de erfgenamen Frederiks woning.

Op 17 april 1608 was Frederik Brunt in Leiden als voogd aanwezig bij het huwelijk van Dirk, kleinzoon van zijn al overleden zus Neeltje. Dirk huwde met Johanna van Duyvelandt. Die was regentes van het Haarlemse hofje van Agneta van Duyveland, als opvolgster van haar kinderloos gestorven tante die het had gebouwd 'om door schamele Roomsche lieden' te worden bewoond. Hierdoor kwam Frederik in aanraking met het fenomeen hofjes en het lijkt zeker niet uitgesloten dat hierdoor bij hem het plan is gerijpt om een soortgelijk hofje in Utrecht te laten bouwen. Door dit huwelijk kwam op den duur het beheer van beide hofjes, het Haarlemse en het Utrechtse, in één hand. Voor de Bruntenhof was na de boedelscheiding van 1626 eerst een gedeeld beheer tot stand gekomen; de cameran 1 - 8 vielen toe aan de familie Van der Nath, nakomelingen (kleinkind met partner) van Frederiks zuster Neeltje en de cameran 9 - 16 vielen toe aan de nakomelingen van zijn andere zuster Christina, gehuwd met Jonkheer Lambrecht van der Horst.

Financieel liep echt niet steeds alles op rolletjes. Het Haarlemse hofje werd in de 18de eeuw afgestoten om de Bruntenhof goed te kunnen onderhouden. Het vele onderhoudswerk uit de 18de eeuw kon namelijk onmogelijk uit de erfenis van Brunt worden betaald. Ook weten we dat in 1783 de fundatie minder rente ontving, terwijl de kosten toenamen. Dit had tot gevolg, dat de tegemoetkoming in levensonderhoud voor bewoners werd verminderd of soms zelfs geheel uitbleef. Om die reden werd toen ook een deel der kamers verhuurd en daarnaast ook het hoofgebouw, het fundatiehuis. Na de Franse tijd bestond de uitkering ook vaak uit goederen. Rond 1935 betrof het bijvoorbeeld een bedrag van 6,50 gulden en een overhemd.

Vele jaren beheerden nakomelingen van de familie de kameren. Tot in 1756 de laatst overgebleven erfgenaam van de fundatie Bruntscameran (Catharina, gravin van der Nath, die in een abdij intrad) het bestuur ervan niet wenste over te nemen. Zij droeg de administratie van de nummers 1 t/m 8 over aan Mr. Philip Jan van Baerle, die kort daarvoor ook al de kameren 9 t/m 16 had overgenomen van Maria van der Hooch en haar neef Jacobus de Roode.

Na de dood van Philip Jan van Baerle in 1783 nam zijn zoon, Mr. W.G.J. van Baerle het over, die van 1787 tot 1812 via vrijwillige afstand werd vervangen door Johan van Ceulen. Die gaf hem in 1812 het executeurschap weer terug. In 1822 benoemde Van Baerle Mr. Louis Robert tot zijn opvolger, die vanaf 23 november 1819 ook al executeur en administrateur was van de Fundatie van Hillegonda van Schuurmond. Sindsdien is de functie van administrateur voor de beide fundaties steeds door één en dezelfde persoon uitgeoefend.⁸⁾ Mr. Louis Robert werd opgevolgd door zijn zoon O.A.J. Robert, die deze functie uitoefende tot 1841. Diens schoonzoon, G.M. Blankenheijn, volgde hem op. In 1905 volgde rechter Jhr.mr. J.W.M. Bosch van Oud Amelisweerd. In 1910 vervulde Jhr.mr. J.W.E. Bosch van Amelisweerd, lid van Gedeputeerde Staten van Utrecht, deze functie, waarbij diens schoonzuster, mevr. Bosch van Oud-Amelisweerd, geboren Blankenberghe, de administratie voerde. In 1932 werd mr. H.P.M. Steenberghe in deze functie benoemd.

De fundatie van Hillegonda van Schoormond

In 1742 ontstond de fundatie van Hillegonda van Schoormond, een nieuwe fundatie die in verband met de Bruntenhof van belang is. Zij stichtte bij testament een uitdeling in geld aan behoeftige rooms-katholieke bejaarden. Als plaats van uitreiking werd het hoofdgebouw van de Bruntenhof gekozen. Nog steeds wordt vier keer per jaar voor deze fundatie de woonkamer van het inmiddels verbouwde huis hiervoor ontruimd. De huurder of huurster is krachtens een door partijen op 12 juni 1959 aanvullende bijzondere bepaling in het huurcontract tot op de dag van vandaag verplicht steeds de voorkamer aan de straatzijde beschikbaar te stellen, voorzien van tafel en stoel, verwarming en verlichting'. Deze uitkering houdt geen verband met de Bruntenhof.

Door toenemende financiële problemen werd de tuin verhuurd aan een hovenier wiens woning achter Bruntenhof 6 en 7 lag. Tot 1960 bleef een bloemisterij in de hof gevestigd. Omdat de fundatie het dringend noodzakelijk geworden herstel van de kameren niet kon bekostigen, werd het complex in 1976 overgedragen aan het UMF. Het UMF zorgde vervolgens voor de broodnodige restauratie van het complex. Hierbij kregen de woningen, met uitzondering van nummer 6, meer ruimte met een aanbouwkeuken, delen van de voormalige hovenierswoning of een samen-trekking van twee huisjes.

De renovatie

Vóór 1975 waren enkele ambtenaren van de gemeentelijke dienst Monumenten-zorg al bezig de kleine witte huisjes voor definitief verval te behoeden. Hierover hebben zij jarenlang contacten onderhouden met de administrateur mr. Henri Paul Maurice Steenberghe, teneinde hem te bewegen de huisjes te restaureren.

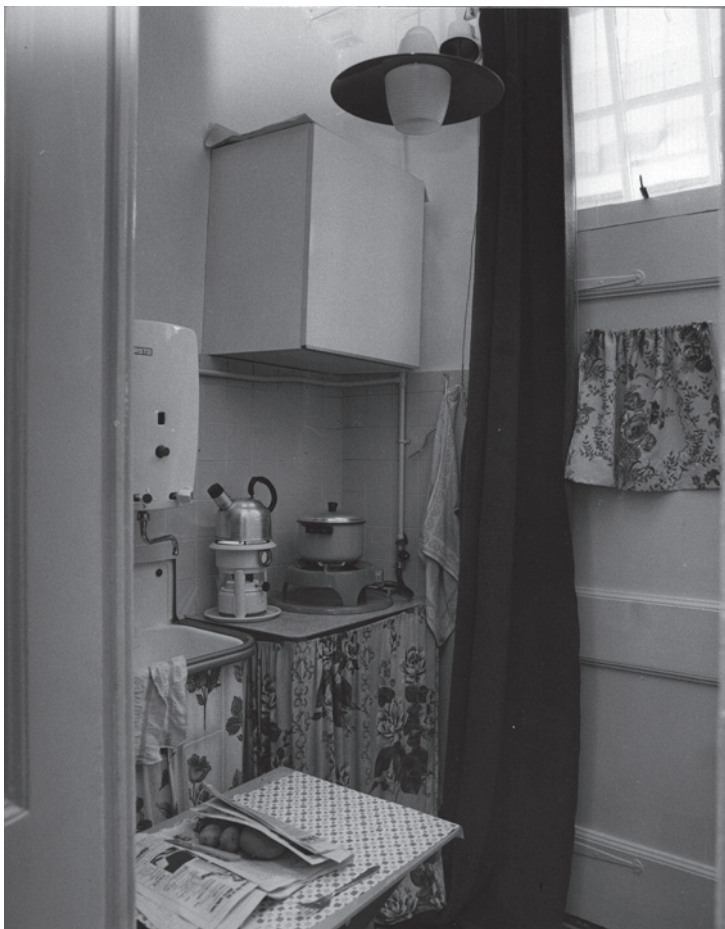
Gezicht op de achterzijde van enkele cameren van de Bruntenhof in 1975, dus vóór de restauratie

Tijdens besprekingen in 1975/1976 kwam het idee van een overdracht aan de orde. Hierbij werd de hulp ingeroepen van het Utrechts Monumentenfonds. Na een bezoek van de toenmalige secretaris van het UMF, W. Thoomes, en restauratiearchitect van de afdeling Monumentenzorg van de gemeente, C.A. Baart de la Faille, raakte de administrateur overtuigd van de noodzaak tot renoveren. Op 11 augustus 1976 nam het UMF de Bruntenhof over voor een bedrag van één gulden. In deze overeenkomst werd opgenomen, dat de inkomsten uit het kapitaal van de fundatie Frederick Brunt zou worden besteed aan groot onderhoud van de panden. De algehele restauratie en renovatie zou geheel voor rekening komen van het UMF. Hier stond tegenover, dat het UMF na de restauratie huur kon gaan vragen aan bewoners.

De situatie waarin de panden zich bevonden was eigenlijk niet veel anders dan die in 1621. Op de begane grond bevond zich een bedstede en achter in de kamer een privaat (gemak of secreet), per huis gespiegeld, dat op een beerput uitkwam (zie de opmetingstekening in bijlage 3). Dit was een droogcloset, dat met een emmertje water kon worden doorgespoeld. De acht woningen Bruntenhof 9 t/m 16 hadden samen slechts vier beerputten. Deze moesten elk jaar vanaf de straat worden leeggezogen met behulp van een slang door de kamer. Om de overlast en stank te beperken werden twee huisjes om en om hiervoor gebruikt.

Op de zolderverdieping was in koude winters verblijf eigenlijk niet mogelijk. Je keek zo tegen de dakpannen en daar tussendoor naar de lucht. Dit leverde bij sneeuwval wellicht mooie foto's op, maar het woonde uiteraard zeer onprettig. De enige verbetering was feitelijk een aansluiting op gas en elektriciteit en een aansluiting op de waterleiding met één kraan per huisje. Een douche was er niet. Daarvoor moesten de bewoners gebruikmaken van één van de badhuizen in de stad. En ook een keuken ontbrak.

Omdat de Bruntenhof voor Utrecht architectonische en sociaal-historische waarde heeft en mede vanwege de zeer slechte staat waarin de woningen toen verkeerden, kwamen de plannen voor een restauratie snel tot stand. De voorbereidingen stonden onder leiding van de aan het UMF verbonden architect A. Verlaan, die ook de ontwerpen maakte en daarbij de historiserende uitbreidingen aan de achterzijde ontwierp. Gelukkig is het karakter van de Bruntenhof nooit verloren gegaan door de slechts kleine aanpassingen in de loop der voorgaande jaren. In de 18de eeuw werden de gevels met een witte kalklaag bedekt, waarna nog vele lagen volgden. In de 19de

eeuw werden de gevels voor het eerst bepleisterd. De 17de-eeuwse kruiskozijnen zijn in de tweede helft van de 18de eeuw vervangen. Zo ook de 17de-eeuwse spiltrappen die door rechte steektrappen zijn vervangen. Een uitzondering hierop is huisje nummer 4, waarin de oude spiltrap nog aanwezig is. Ook in huisje nummer 15 zijn nog enkele treden van de oorspronkelijke spiltrap aanwezig. Hier is toen de rechte steektrap vervangen door een spiltrap. In de loop der jaren zijn ook enkele voordeuren vervangen. Er resteren nu nog tien 17de eeuwse deuren met schuifgrendels. Deze deuren, die oorspronkelijk uit twee delen bestonden, zijn ook vermaakt tot één deur.

De restauratie begon in 1979 met de kappen van het hoofdgebouw, Bruntenhof 5, omdat die aan vele kanten lekkages vertoonden. De restauratie zou duren tot 1982 en uiteindelijk zelfs tot 1999.

Eerder verricht bouwhistorisch onderzoek aan de huisjes 5 t/m 8 (nu de nummers 1 t/m 4), leverde nieuwe inzichten op. Toen werd ontdekt, dat deze huisjes geen eigen achtergevel bezaten, maar waren gebouwd tegen de middeleeuwse tuinmuur en tegen de nog bestaande restanten van het vroegere 14de-eeuwse gebouw. De gevels werden bij de restauratie opnieuw gepleisterd en wit geschilderd. Bovendien werd besloten de huisjes twee aan twee samen te voegen tot twee huisjes, omdat de oppervlakte per huisje anders onvoldoende ruimte bood om eigentijdse voorzieningen op een aanvaardbare wijze aan te brengen. Wel is de voorgevel hierbij intact gelaten, zodat elk van de beide huisjes nu twee voordeuren heeft. Deze huisjes konden in april 1980 weer worden bewoond.

De huisjes nu.

In maart 1980 werd begonnen met de restauratie van de andere huisjes. Tijdens de uitvoering bleek uit gevonden bouwsporen, dat deze huisjes niet in één keer, maar in vermoedelijk drie fasen zijn gebouwd. Tijdens het isoleren van de wand op de zolderverdieping tussen de huisjes 13 en 14 ontdekte men, dat hier sprake was van een eindmuur: de muur was steens en er was een vlechting in de muur verwerkt. Blijkbaar beschouwde men dit aanvankelijk als het laatste huisje in de rij, voordat werd besloten er nog drie bij te bouwen. Dit besluit werd blijkbaar snel genomen, want qua constructie en afwerking verschillen de drie extra huisjes niet van de andere. Deze constatering komt overeen met het gegeven, dat in de eerste Fundatiebrief van 30 april 1621 (zie bijlage 1) tien cameren werden gesticht en in de tweede Fundatiebrief van 10 november 1621 (zie bijlage 2) nog eens zes. Deze zes waren blijkbaar de huidige nummers 14 tot en met 16 en 1 tot en met 3.

Bij de restauratie werden de kappen, die in zeer slechte staat verkeerden, opnieuw beschoten en geïsoleerd. Voor de reparatie van het dak zijn 30 procent oude en 70 procent nieuwe dakpannen gebruikt. De voorgevels zijn ontlepsterd en opnieuw bepleisterd. De achtergevels waren in zeer slechte staat, doordat hier kassen tegenaan waren gebouwd waarin groenten werden gekweekt. Deze gevels gaven schoon metselwerk te zien. Deze huisjes zijn toen uitgebreid met een aanbouw, teneinde het inbrengen van een keukenblok en een douche met toilet mogelijk te maken. Daartoe werd de blinde muur doorbroken. Bij deze nieuwbouw zijn Waalstenen gebruikt en geen platte Utrechtse stenen, zoals in de 17de eeuw werden gebruikt.

De zoldering van de uitbouw is van geveerd hout. Op de vloeren liggen plavuizen. Bovendien zijn in de nieuwe achtergevel bij elk huisje twee Franse ramen en een aan het kozijn gekoppelde achterdeur aangebracht. Nergens is getracht de nieuwe elementen onzichtbaar te maken. Alles bijeen kunnen we hier spreken van nieuwbouw in een aangepaste stijl die prima harmonieert met het oudere gedeelte. Een uitzondering op deze aanpak vormt het huisje nummer 6. Vanwege de hovenierswoning die er achter staat ontbrak hier de mogelijkheid van een aanbouw. Door de hoge achtermuur bleek het echter mogelijk om een toilet met douche aan te brengen op de zolderverdieping. De keuken moest in de woonkamer worden aangelegd.

Al het houtwerk - de vloeren, de trappen, de hoekkasten waar vroeger het toilet in zat, bedsteden en overige betimmeringen - is gerestaureerd. Zodoende is het karakteristieke 18de-eeuwse interieur van de huisjes intact gebleven.

Ook de schoorstenen (de pijpen) zijn vernieuwd met behoud van de vormgeving. De zolderingen zijn hersteld en geveerd. Voor dit laatste mochten de huurders kiezen uit drie kleuren: groen, blauw of oker.

De prachtige geprofileerde schouw in de hovenierswoning is gerestaureerd en diende tot voorbeeld voor de reconstructie van de schouw in huisje nummer 4, waar restanten van een dergelijke schouw aanwezig waren. De zolders werden omgebouwd tot slaapkamers met een vaste wastafel.

Omdat de tussenmuren tussen de huisjes halfsteens waren (11,5 cm) - in tegenstelling tot de muren op de begane grond die steens zijn - is hier een nieuwe baksteen tegenaan gemetseld in verband met isolatie. Bovendien is tussen de huisjes een brandwerende laag aangebracht.

Ten tijde van de restauratie ontstonden er problemen met de gemeente over een plan tot bouw van nieuwe woningen aan het Achterom op een terrein, grenzend aan de tuin van de Bruntenhof. Omdat daarin ramen en deuren waren voorzien, vreesde het UMF een mogelijke nadelige invloed op de rust in de tuin en op het woongenot van de bewoners van de kamers. Na veel overleg leidde het tot een regeling (een vestiging van erfdiensbaarheid) die het rustige karakter van de tuin garandeert.

In april 1985 verscheen van de hand van Dirk de Moor in het Utrechts Nieuwsblad een interview met juffrouw Peters, geboren in 1921 en destijds bewoonster van de Bruntenhof. Ze woonde er toen al zeventien jaar. Ze vertelde dat ze geen huur hoefde te betalen (want het waren vrijwoningen), maar dat hier tegenover staat dat je wel het een en ander voor lief moet nemen. In de vrij donkere woonkamer domineerde een oude bedstee die inmiddels dienst deed als kleerkast. Daarnaast zat de plee, een ouderwetse doos met deksel, zonder spoelmechanisme. Onder de vloer door werd alles afgevoerd naar de beerput. Die zat pal onder de tafel in de hoek van de kamer. Als die moest worden gelegegd, dan moest de vloer worden opengemaakt om hem met een zuiger te legen. Ze moest hiervoor 55 gulden betalen en een metselaar om de put weer dicht te maken. Op sommige plaatsen was de vloer doorgezakt en als het regende kwam het water door het lekke dak naar binnen. Door de kieren in het dak kon je zo naar buiten kijken. Daar kwam dan nog bij de tocht en de winterse kou. Juffrouw Peters heeft weinig contacten met haar omgeving, omdat de oudere bewoners veelal zijn vervangen door een jongere generatie. Ze heeft er geen last van en ze zijn ook best bereid even te helpen als dat nodig is, maar ze zijn wel erg anders dan ze gewend was. Toch is ze niet ontevreden, want 'het is toch overal wat en aan de flats op Overvecht mankeert ook heus wel iets'.

In 2004 overleed ze als oudste bewoner van de Bruntenhof.

Het sluitstuk van de renovatie betrof Bruntenhof 5, het hoofdgebouw. Veel aandacht werd hier besteed aan de in de voorgevel opgenomen ingangspartij. Die bleek een zestal kleurstellingen te hebben gekend, wisselend van lichtgeel via oker tot hardsteen-grijs. Het schild was soms zwart of blauwgroen geschilderd. Bij de ontleistering van de zijgevel van dit nummer 5 zijn boven de dakgoot en kort daaronder de al genoemde schietspleten gevonden. Hierover had men een latje gespijkerd.

Opvallend is dat in 1979 Bart Klück bij zijn bouwhistorisch onderzoek naar kamer Bruntenhof 4 (destijds nr. 8) daar in de zuidwand eveneens schietgaten aantrof die in dat geval waren dichtgemetseld.

Oude huisnummers hersteld

Toen de restauratie achter de rug was kon worden gezegd dat de mogelijkheid was geschapen om weer geheel te voldoen aan de wensen van de stichter, Mr. Brunt, van de Fundatie Bruntscameren. Op verzoek van het UMF besloot B & W in 1981 tevens om de straatnaam tussen Brigittenstraat en Schalkwijkstraat te wijzigen van Lepelenburg in Bruntenhof en de naam van het zijstraatje van Hoekstraat in Bruntensteeg. Door deze wijziging werd het tevens mogelijk om weer de oude huisnummers (die nog boven de voordeuren in steen gehakt aanwezig zijn) te gaan gebruiken. Met andere woorden: de nummers 5 tot en met 20 werden gewijzigd in de huidige 1 tot en met 16. Pikant detail is de steen boven de voordeur van huisje nr. 14. Deze vertoont een afwijking doordat de 4 in spiegelbeeld in de steen is gehakt. Hiervoor is geen verklaring gevonden. Mogelijk was de steenhouwer linkshandig en ongeletterd en werkte hij bij tekst van rechts naar links (zoals linkshandige kinderen wel eens doen)? Vermoedelijk vond men herstel van de fout te duur, mede omdat iedereen wel kon begrijpen dat het een 4 betrof.

De restauratie was een combinatie van herstel en modernisering. Behalve de grote ingreep aan de achterzijde bleef alles zoals het was. Het hofje heeft zijn 17de-eeuw-

se karakter behouden, zowel voor wat betreft het exterieur als het interieur. Een goed voorbeeld zijn de bedsteden en de keukenblokken. Ze zijn qua stijl goed aangepast: van hout en niet opzichtig.

Het latere beheer

Financieel was de situatie bij de fundatie na de renovatie nog steeds niet rooskleurig. Vanwege de renovatie werd het voor de beheerder (het UMF) mogelijk enige vergoeding te vragen. De bewoners van de woningen (je kon niet meer echt spreken van vrijwoningen) betaalden geen huur, maar slechts de kosten van gas, elektriciteit, water en het legen van de beerput. Alleen de bewoners van het hoofdgebouw Bruntenhof 5 (met een beneden- en een bovenwoning) betaalden in 1976 respectievelijk rond de 60 en 65 gulden per maand aan huur. De kosten van onderhoud, zoals schilder- en timmerwerk bleven echter almaar stijgen en aanpassingen aan de eisen van de tijd konden niet worden betaald vanuit het kapitaal van Fredrick Brunt in de fundatie had nagelaten.

Het vermogen bedroeg in 1976 ruim 136.000 gulden. Het dagelijks beheer werd vóór 1976 uitgevoerd door makelaarskantoor Lauteslager, dat tevens het uitdelen van de preuves vanuit de fundatie van Hillegonda van Schoormond organiseerde. De heer Lauteslager sr. merkte over de hoogte hiervan op, 'dat je daarvan net een fles jonge klare kon kopen'.

Conform de bepalingen uit de eerste fundatiebrief van Frederick Brunt van 30 april 1621 - en herhaald in 1976 - zouden de opbrengsten uit het kapitaal van de fundatie moeten worden besteed aan het onderhoud van de woningen. Door de overdracht in 1976 zouden die bedragen dus jaarlijks moeten worden overgemaakt aan de nieuwe eigenaar, zijnde het UMF. Dit is gedurende twaalf jaren gebeurd, maar daarna stopte dit. Eind 1987 bedroeg het vermogen van de fundatie nog ruim 125.000 gulden.

Ondanks restauratiesubsidies vanuit verschillende overheidsinstellingen kwam een groot deel van de kosten van de restauratie toch nog voor rekening van het UMF. De totale restauratiekosten bedroegen 2.200.000 gulden. Daarvan is ruim 1.875.000 gulden besteed aan de oorspronkelijke zestien vrijwoningen. Na aftrek van subsidies bleef er voor ieder huisje, in de huidige vorm, nog 70.000 gulden aan te financieren kosten over.

De totale restauratiekosten van het hoofdgebouw Bruntenhof 5 bedroegen ongeveer 255.000 gulden. Ter dekking van de extra kosten moest het UMF een lening met rente en aflossing afsluiten. Daarom werd in 1981 afgesproken dat ook de bewoners van alle woningen huur zouden gaan betalen. Als thans een der woningen vrijkomt en er zijn aanpassingen nodig, bijvoorbeeld centrale verwarming, dan worden de kosten daarvan doorberekend in de hoogte van de huur. Op deze wijze is in de laatste pakweg 40 jaar de functie van de woningen geleidelijk veranderd van vrijwoningen in huisjes die tegen een marktconforme huurprijs worden verhuurd aan gegadigden op de wachtlijst van het UMF.

De tuin

Op oude topografische kaarten zie je, dat de Bruntenhof (destijds Bruntskameren) in 1621 pal tegen de stadswal is gebouwd, daarvan slechts gescheiden door een smal straatje. Dit veranderde, toen medio 19de eeuw de wal werd afgegraven. Ervoor in de plaats kwam een heuvel (gedeeltelijk een rest van de wal) met daarop het in 1862 gebouwde huis Lievendaal. Het bolwerk Lepelenburg werd plantsoen. Aan de zuidkant van de Bruntenhof loopt de Schalkwijkstraat met aan de overkant het pestgasthuis Leeuwenbergh uit 1567, later in gebruik als kerk en tegenwoordig een ruimte voor concerten en andere activiteiten.

De tuin van de Bruntenhof anno 2016.

De tuin is medio jaren zeventig van de 20ste eeuw aangelegd. Het terrein was in de middeleeuwen ommuurd en bevatte waarschijnlijk een moestuin met wat fruitbomen. In de 17de eeuw werd het een tuin om in te verpozen (een zogenaamde speelhof) en vanaf de tweede helft van de 18de eeuw was het een particuliere plantenkwekerij die in latere tijd verwilderde.

Het smeedijzeren hek, dat nu vanaf de Schalkwijkstraat toegang tot de tuin verleent, dateert uit 1979. Om dit hek te kunnen plaatsen werd het (door brand verwoeste) kaarsenwinkeltje gesloopt. In dit winkeltje begon de in 2016 overleden Ruud Snel destijds zijn kaarsenwinkel (later gevestigd in de Donkerstraat). Vóór die tijd had de vader van Dirkje Kuik er enige tijd zijn beeldensnijderij. Daarnaast staat nog steeds het brandspuithuisje.

De tuin wordt omringd door de achtergevels van de huisjes van de Bruntenhof, in

het westen door de nieuwe bebouwing aan het Achterom en in het noorden tevens door achterzijden van de op de woningen van de Bruntenhof aansluitende woningen van de Metelerkampfundatie uit 1844.

Brunt gaf in zijn eerste fundatiebrief van 30 april 1621 aan, dat Klein Lepelenburg niet alleen voor werk was bedoeld, maar ook voor het aangenaam verpozen bij een aantrekkelijke tuin. In zijn tweede fundatiebrief van 10 november 1621 sprak hij over 'speelhoff van mijn erfgenaemen ende die vrinden van Utrecht'. Over de inrichting van de tuin uit die periode is niets bekend.

Zoals al gezegd, bleef de tuin tot 1960 verhuurd aan hoveniers en plantenkwekers. Achter Bruntenhof 6 en 7 werd in de 18de eeuw de zogenaamde hovenierswoning gebouwd. De opeenvolgende plantenkwekers huurden in de 19de eeuw echter ook het hoofdgebouw.

Over de kwekerijen is slechts weinig bekend, maar sommige kwekers kennen we van naam. Zo huurde Gerrit de Groot vanaf 1812 ook het hoofdgebouw voor fl. 70,- per jaar. Een in 1843 door J.H. de Haas gemaakte tekening van de poort van het hoofdgebouw toont een reclamebord in de vorm van een plank boven de poort. Hierop staat vermeld, dat hovenier C. de Groot (mogelijk de zoon van Gerrit) als bloemist hofleverancier was van Koning Willem II en diens vrouw. Het adresboek van de stad Utrecht tussen 1860 en 1867 vermeldt een bloemist J.R. de Groot. In de 19de eeuw kwamen er in de stad veel bloemisten en hoveniers voor met die achternaam.

Na drie generaties De Groot werd in 1871 de bloemisterij overgenomen door de weduwe A. van Nooy, waarna al snel J.W. van Nooy (haar zoon?) hem op zijn beurt overnam en het van 1874 tot 1906 in bezit had.

Hij huurde van 1876 tot 1884 het hoofdgebouw met de tuin en de plantenkas voor f 400,- per jaar. Na Van Nooy nam A. Broere het over tot in elk geval 1933. Latere gegevens hierover zijn helaas niet gevonden. De lijst van bloemkwekers in deze

Gezicht op de toegang naar de tuin in de Schalkwijkstraat in 1975, met links het kaarsenwinkeltje van Ruud Snel en rechts de woningen nog zonder aanbouwkukens. Het latere nieuwe hek werd verder naar links verplaatst.

tuin eindigt met Theo Oostveen, die er nog tot circa 1960 zijn bloemen kweekte en ze verkocht in zijn winkel aan de Lange Smeestraat 11.

Na 1960, toen de tuin er nogal verwaarloosd bij kwam te liggen, had de universiteit er tijdelijk nog een plantenbelichtingskas voor onderzoeksdoeleinden.

Tegelijk met de renovatie van de huisjes, die in 1979 begon, werd het binnenterrein ingericht als een siertuin met een 17de-eeuws karakter. De kosten van de tuinaanleg bedroegen f 85.000,-. Dit bedrag kon worden betaald dankzij een financiële steun van de gemeente in het kader van het Europese Monumentenjaar. In 1976 werden de oude kassen en schuurtjes gesloopt en werden de verwilderde planten verwijderd. De oude bomen bleven gespaard, evenals de oude waterput bij de hovenierswoning. Een klein deel van de tuin bleef afgescheiden als tuin van de huurders van de benedenwoning van het hoofdgebouw. Twee grote esdoorns zijn in 1995 vervangen door *Parottia persica*, die minder groot worden.

Daarna werd nieuwe beplanting aangelegd. Ideeën hiervoor kwamen van C.S. Oldenburger-Ebbers van het Bio-historisch Instituut van de universiteit en van M.P. Houdijk-Haks van de Gemeentelijke Plantsoenendienst. Zij stelden een lijst op van 17de-eeuwse sierplanten die zij ontleenden aan twee oude tuinboeken, namelijk *Het Cruyde Boeck* uit 1669 van Rembert Dodoens en *Den Nederlandt-*

sen Hovenier uit 1669 van Jan van der Groen, tevens vroeger als hovenier in dienst van de Prins van Oranje. Dit laatste boek, met een beschrijving van ongeveer 800 planten, is gebruikt om een goede keuze te maken. De beide dames keken ook naar planten die qua kleur en bloeitijd goed op elkaar afstemden. Ook bolgewassen, zoals de destijds zo in opkomst zijnde tulpen, werden opgenomen, evenals heesters en bomen. Het ontwerp voor de tuin was van de hand van C.W. Werner, ook werkzaam bij de Plantsoendienst. Het patroon was ongeveer wat het nu nog steeds is. De tuinvakken werden begrensd door paden met IJsselsteentjes en de ongeveer 60 meter lange centrale as loopt er noord-zuid door. De tuin is een voorbeeld van de Hollands classicistische tuinaanleg, overgaand in de Franse tuinstijl. De tuin bevat twee grasperken, waarvan de ene op de vier hoeken een buxus heeft en het andere aan drie kanten wordt begrensd door tuinvakken met verschillende soorten planten. Doordat het soms moeilijk was bepaalde planten te verkrijgen nam de beplanting enkele jaren in beslag.

Het tuinhuisje tegen de achtermuur van de Metelkamp-huisjes is geplaatst in 1983. Het is een ontwerp van architect Verlaan en was een geschenk van een aannemerscollectief en een loodgietersbedrijf ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van het UMF.

De tuin werd tot 1982 onderhouden door de gemeente en daarna door het UMF. Hierbij waren

Het tuinhuisje

enkele Bruntenhofbewoners betrokken en zelfs enkele andere vrijwilligers. Al snel bleek, dat het moeilijk was strak de hand te houden aan de het historiserende karakter van de tuin. De keuze van beplanting werd ook bepaald door de mate van benodigd onderhoud en zeker ook door wensen van bewoners van de Bruntenhof. Wel zijn in elk geval de drie grote leivruchtbomen (peer, kers en appel), die in 1999 werden geplant bij het brandspuithuisje, historisch verantwoord. De Bruntenhof, ooit een gesloten 'speelhof' voor weinigen, is nu al weer vele decennia een populaire semi-openbare stadstuin. 's Avonds gaat het hek op slot.

Beeld van C.C.S. Crone

In het midden van het eerste grasperk bevindt zich een plaveisel met een bronzen beeld, gemaakt door de Amsterdamse kunstenaar Hans Bayens. Het beeld betreft een herinnering aan de Utrechtse schrijver C.C.S. Crone (1914-1951) en stelt een man met een schuiftrompet voor (naar zijn bekendste verhaal) met de tekst 'en hoe verder hij ging, des te langer was zijn terugweg', tevens één van Crone's bekendste citaten. Kunstenaar Hans Bayens werd hiervoor benaderd, omdat hij al eerder enkele beelden had gemaakt naar aanleiding van citaten van schrijvers.

In 1979 had hij een model in was gemaakt ter beoordeling van het bestuur van het UMF. Op een snikhete dag moest een medewerker van het UMF dit concept met een auto in Amsterdam ophalen. Smelten van was dreigde, maar het ging net goed. Het bestuur reageerde positief en organiseerde vanwege de kosten een geldinzamelingsactie ('actie Bruntenhof') die het hiervoor benodigde bedrag van fl. 20.000,- opleverde. Bij de officiële openstelling van de tuin op 16 juni 1979 waren bijna 500 mensen aanwezig. De vrouw van Crone, mevrouw J.P.W. Crone-Markenhof, toen zelf wonend in de Bruntenhof, verrichtte de opening en onthulde het beeld, waarbij schrijver Simon Carmiggelt (bevriend met en literair verwant aan Crone) en muziek-criticus Wouter Paap spraken over het leven en werk van Crone en de toenmalige UMF-voorzitter Mr. S. Torensma het werk van het UMF toelichtte. De opening trok veel aandacht in de Utrechtse media.

Noten

1. Een kamp was een stuk terrein voor agrarisch gebruik dat nog niet bouwrijp was gemaakt.
2. Waar akten van normale verkopen door de notaris werden opgemaakt en in het Transportregister genoteerd, kende de provincie Utrecht het fenomeen 'bij willig decreet', een bijzondere vorm van gerechtelijke overdracht. In zo'n geval werd in de koopakte een vrijwaringsformule opgenomen die inhield, dat dat de verkoper de koper vrijwaarde van aanspraken van derden op het verkochte.
3. Deze tekening is tevens afgebeeld op het tegelplateau op de muur aan de zuidzijde van het oostelijk deel van de Brigittenstraat.
4. Lepelenburg en het Bruntenhof (De Stichtse Heraut 6, 1959, pag. 466-481)
5. Het huis Lepelenburg (Oud-Utrecht 1988, pag. 37-41)
6. M.W.J. de Bruijn: Lepelenburg en Bruntenhof 3-4 (Oud-Utrecht 1988, pag. 73-81).
7. car.gld. = Carolusgulden, genoemd naar Karel V, voor het eerst geslagen in 1517. Hij had een waarde van 20 stuivers.
8. Zie archief Hillegonda van Schoormond (HUA inventarisnr. 723)

Geraadpleegde bronnen

- De broederschap 'Maria in de wijngaard' en 'onsere liever vrouwe in die sonne' - Archeologisch onderzoek naar twee kloostergemeenschappen aan de nieuwe Kamp in Utrecht (basisrapportage Archeologie 12 - Gemeente Utrecht), pag. 101-109.
- M.W.J. de Bruijn, Husinghe ende hofstede - Een institutioneel-geografische studie van de rechtspraak over onroerend goed in de stad Utrecht in de middeleeuwen (Stichtse historische reeks nr. 18, Spectrum 1994): met name de pagina's 249-254 en 315-326.
- M.W.J. de Bruijn - Lepelenburg en Bruntenhof 3-4 (MOU 1988, pag. 73-81)
- J.W. Burgers - Het huis Lepelenburg (MOU 1988, pag. 37-42)
- Marceline J. Dolfijn, E.M. Kylstra en Jean Penders - Utrecht, de huizen binnen de singels - Beschrijving, pag. 233-236.
- Z. van Doorn, Lepelenburg en Bruntenhof (De Stichtse Heraut, 6 juli 1959, pag. 466-481)
- Z. van Doorn, Beknopte genealogie van de 16e eeuwse Brunten (Gens Nostra, juli/augustus 1959, pag. 155 e.v.)
- Bart Klück, Verslag van het bouwhistorisch onderzoek van Lepelenburg 8 (13 sept. 1979)
- N. van der Monde, Beschrijving van de pleinen, straten, stegen, waterleidingen, wedden, putten en pompen der stad Utrecht (1844), deel I, pag. 262/263
- Jacqueline van der Schaaf - Het Bruntenhof te Utrecht (1621), Studie als onderdeel van het bijvak restauratiekunde, 10 juni 1982) (HUA III D 118)
- W. Thoomes, Hofjes in Utrecht (Historische reeks Utrecht, deel 3, Matrijs 1984)
- Het Utrechts Documentatiesysteem UDS (www.documentatie.org)
- Het Utrechts Monumentenfonds, jaarverslagen 1979 - 1982.
- Van licht en steen, jubileumboek van het UMF, in 2023 verschenen en geschreven door Ingmar Heytze.

(Het bij veel foto's vermelde HUA = Het Utrechts Archief)

Dankzegging

Deze uitgave kwam tot stand, mede dankzij de medewerking van Simon den Daas (die naast het verzorgen van de opmaak tevens als eindredacteur fungeerde, en mij behulpzaam was met de nodige constructieve feedback), Gé Veldhuijzen (die voor de nodige aanvullende informatie zorgde), Dirk van Sichem (die tevens de plattegrond tekende) en de reacties van de andere leden van de Werkgroep Historisch Onderzoek van het UMF.

Bert Aanstoot

In den naeme Jesu Cristi Amen. Ick FREDERIK BRUNT, Licentiaet in den rechten wonende binnen Utrecht doe cond ende maecke kennelicken een ijgelicken, dat ick lange Jaren binnen Utrecht gewoont ende aldaer eerlicke recreatie ende exercitie gevonden hebbende altijt geneijcht ben geweest in de Stadt van Utrecht ter eere van Godt Almachtich seeckere Godts Cameren te timmeren ende d'selve eerlick te beneficiëren ende omme d'selve mijne goede intentie te effectueren soo ist dat ick gecoft hebbende die huysinge ende Hoff genaempt cleyn Lepelenborch binnen Utrecht ende mijn bij de Stadt van Utrecht beneffens dien geconsenteert wesende in de groene stegge gelegen tusschen d'huysinge ende erve groot ende cleyn Lepelenborch oick seeckere Godtskameren te setten ick in de voors. groene stegge vier ende op 't erff cleyn Lepelenborch ses Godtskameren doen maecken hebbe ende noch gemaect worden, 't samen thien Godtskameren toe die ick ter eere Goodts aldaer ewelick fundere om schamele personen daerinne te wonen t'weeten in elcke camer een man met sijn huysvrouw of twee weduevrouwen al t'samen enige luyden sonder kinderen ofte oick twee jonge dochters ongehuijwelickt ofte een weduwe ende een jonge dochter t'samen ofte anders een man ofte een wedue ofte een jonge dochter alleen met dispan-satie van mijn erffgenamen ofte testamenteur ofte de geene die d'selve in haar respective plaetsche daer nae nomineren ende subsitueren zoude mogen ende wil ick fundateur dat degenen die in de voors. Goodtskameren gestelt worde ende woonende sullen wese eerlicke vrome ende deuchtsame personen sonder reproche naer behaegen van mijn soo lang ick leewe naer mijnen doot naer behaege van mijne erffgenaemen ofte Testamenteur ofte haer plaets bewarende ende tot wes tijde ijemant in de voors. Goodtskameren woonende hem niet willich gelicken ofte oneerlick ofte onbehoorlick quame te dragen ofte ijetwes at-tenteerde t'geene mijn ende mijn erffgenamen ofte Testamenteur mishaechede ende sijluijden tot verbeteringe eens vermaent sijnde evenwel in haer quaet volhardich bleven soo wil ick dat soodanighe persoon ofte personen vuijt d'voors. Goodtskameren daetelicken sullen worden geseth als niet waerdich Goodtsdienst te genieten aengesien mijn begeerte is dat alle d'voors. arme personen met malkanderen sullen leven in liefdde vrede ende vrientschap ende nae alle behoorlickheijt ende wanneer ijemant 't sij met hem qualick te dragen vuijt d'voors. cameran quame te geraecken ofte dat ijement compt te sterven soo sullen mijn voors. erffgenaemen ofte mijn Testamenteur ende die in haer respective plaetsche nae elc zijn doot compt in de plaetsche van dien mogen stellen een andere bequame persoon geen kinderen hebbende ofte met weijnich kinderen, mits dat mijn erffgeaemen ofte den voors. Testamenteur daerinnen vuijt graetie dispenseerden off anders niet welke dispensatie ick niet will dat dickwils geschiedt anders als vuijt sonderlinghe gratie ten ware datter van bloede enighe verarmde ten regarde van dewelcke ick begere dat d'selve sonder swaricheijt toegelaten sal worden met kinderen daerinne te wonen mits hem dagende als boven aengesien mijn meyninghe is dat die van de bloede alijd in 't confereren van de voors. cameran sullen worden geprefereert voor vreemden ende aucthorisere ende geve ick boven 't geene voors. is volcoomen macht mijn voors. erffgenaemen ende Testamen-teur alle verdere goede ordonnantie desen aengaende te maecken ende mesusen die tus-schen de voors. personen zoude mogen ontstaan te corrigeren ende dressereren op sooda-nighe peijne als henluijden goetduncken zal ende ick d'voors. thien Goodtskameren voorts beneficiërende soo maecke ende geve ick tot d'voors. thien G oodtskameren twee hondert gulden sjaers erffelicken te beleggen in de stad ofte gestichte van Utrecht den penninck twijntich ofte vuijt mijn achter te laeten goederen sulcx nae mijn doot mijn erffgenamen met ten voors. Testamenteur best vijnden sullen t'weeten voor alle camer achten gulden s'jaers beloopende een hondert tachentich gulden ende die resterende twijntich gulden s'jaers voor de moeten nopende voors. saecken vallende ende omme de voors. achten gulden s'jaers voor elcke camer te emploijeren soo will ick dat elcke camer s'jaers daervoor in den eersten genieten zall tien sacken turffs, item alle weecken een stuijver broot item s'jaers vijftich pont kees, tem s'jaers op ten maent seeckere botter ende dit alles tot discre-tie van mijn erffgenaemen ende Testamenteur ofte haere plaets nae haeren doot bewanen-de ende off daer ijetwes quame over te lopen t'selve sullen sijluijden d'voors. personen

nae het jaer moeten geven ofte andere tot eenige eetbaer ofte nootsackelicke waren em-
ploijeren nae haere voors. discretie goet duncken sall ende ick Fundateur behoude hier
aen zoo lange ick leve mijn veranderinge, vermindderinge ofte vermeerderinge sulcx mijn
goet duncken zall, ende aengaende die groote huijsinge metten hoff daer aen wesende d'-
selve will en geere ick expresselicken dat 't zelve huijs ende hoff bij mijn erffgenaemen ende
Testamenteur mitsgaders haerluijder respectie erffgenaemen ende descendenten ende
oick alle mijn bloetvrinden soo in Hollant als in de stadt van Utrecht woonende gebruyckt
sullen worden soo omme nopende die Goodtskameren te besoigneren als tot een speel-
huijs en hoff respectie niet willende dat 't selve huijs ofte hoff immermeer zall worden
vercoft ofte vervreempt maer in de geslachte ter fine voors. blijven ende tot vastlicheijt
van desen hebbe ick dit onderteijckent op den lesten Aprilis 16 hondert een en twintich.

(w.g. Brunt)

Naar gedaende Collatie deze met sijn origineele geschreven op parquetment
bevonden te accorderen bij mij ondergest. Executeur of Administrateur
van voors. Kameren den 15 Oct. 1756.

Van Baerle.

Bijlage 2

Tweede Fundatie brieff.

In den name Jesu Christi Amen. Ick FREDERICK BRUNT Licentiaet in den rechte woonen-
de binnen Utrecht doe condit ende maecke kennelicken eenen ijgelick dat ick den lesten
Aprilis 16 hondert een ende twijntich tot behoef van eerlicke arme personen gefun-
deert hebbe thien Goodtskameren ter eere van Godt Almachtich mette restrictie ende
authorisatie daerinne vervath ende alsoo ick naderhant noch gecoft hebbe twee hoofgens
ofte erffgens gelegen suijtwaerts het erff ofte hoff bij mijn voorgaende gecoft ende dat
ick ter eere van Godt Almachtich op de voors. twee erffgens doen maecken hebbe zes
Goodtskameren daer van die drie gereet ende die andere aenbestaijt sijn nopende welke
ses Goodtskameren ick ordonnere ende maecke gelijcke ordonnantie als van de thien ge-
maect is soo hebbe ick tot d'selve ses Goodtskameren mede ewelick gegeven ende d'sel-
ve gebeneficieert gelijck ick geve ende beneficiere mits desen met een hondert twijntich
gulden 's jaers te beleggen als in voorgaende fundatie den penninck twijntich ofte dat d'sel-
ve vijft mijne erffenisse sullen worden betaelt, tweeten voor elcke Goodtskamer achteen
gulden 's jaers ende die twaelf gulden voor den eenen die de moeijeten ofte regeringe
van de voors. Goodtskameren heeft des dat d'voors. achteen gulden 's jaers gëmploijeert
sullen worden 't sij tot broot botter kaas torff ofte andere provisie oick met gelt sulcx mij-
ne voors. erffgenaemen ofte testamenteurs ofte in haer respectie plaets seccederende 't
sij in 't een ofte in 't ander ende oick van elcx nae hare discretie goet duncken zal waerna
ick mijne voors. eerste fundatie limitere want ick mijne voors. erffgenaemen ende Testa-
menteur in alles vertrouwe, ende aengaende die reparatien der voorsz. respectie sestien
kameren bevele ick mijne voorsz erffgenaemen ofte den executeur tot mijns erffgenaems
coste dat sijluijden d'voorsz. sestien Goodtskameren ewelick eerlick sullen onderhouden
ende betreffende d'voorsz twee aengecofte hoofgens ofte erffgens d'selve wil ick dat sullen
weesen ende ewelick blijven tot een speelhoff van mijn erffgenaemen ende die vrinden van
Utrecht sonder dat 't selve immermeer zal worden vercofft ofte veralieneert, all 't geene
voorsz is begere ick dat achtervolgt zal worden, behouden bij mijn leven mijn veranderinge
verminderinge ende vermeerderinge 't sij bij monde ofte geschrifte, ende tot verseecker-
heyt van desen heb ick desen onderteijckent ende met mijn segel besegelt.

Actum den thiende November 1621

(was getekend Brunt).

Nae gedane Collatie deze met sijn origineele op parkement geschreven,
bevonden te accorderen bij mijn onderget. executeur off administrateur
van voorsz kameren, den 13e Oct. 1756

w.g. P.J. van Baerle.

De plattegrond van de Bruntenhof sinds de restauratie, met zowel de oude als de nieuwe huisnummers.

Brunt's wapen

In de 60-er jaren heeft een schilder bij het schilderwerk aan de gevel een grap uitgehaald: waar hij een effen wapenschild was tegengekomen vond hij het leuk er het Utrechtse stadswapen in te schilderen, maar omdat hij een FC-Utrecht-fan was nam hij het clubwapen als model en kwam de scheiding tussen het rode en het witte vlak van links onder naar rechts boven te lopen, in plaats van links boven naar rechts onder. Het heeft er tot ongeveer 2004 gezeten. Op het voorstel van de bewoner om op die plek het wapen van Brunt te plaatsen werd door het toenmalige bestuur niet gereageerd en het FC-Utrecht-wapen werd weggeschilderd. Nu we dat wapen in het kerkraam in Amsterdam hebben gevonden is geprobeerd het wapen in de foto te monteren, zodat we kunnen zien hoe het er zou hebben uitgezien. Zie hieronder. Toch een goed idee?

